

Modelarea cuiburilor derivaționale ale verbelor emotive în limba română

Modelling of derivational networks of emotive verbs in Romanian

Szymon Czarnecki

Adam Mickiewicz University, Poznań

szymon.czarnecki@amu.edu.pl

<https://orcid.org/0009-0007-6903-884X>

Abstract

The present paper aims to model derivational networks (nests) of emotive verbs in Romanian, on the basis of the semantic-structural types of derivatives. First, we define the most important notions of the nest derivatology, we introduce the notion of derivational nest modelling and of semantic-structural types of derivatives, and describe the principles of the analysis. After that, the derivational nests of selected verbs and their formal-semantic analysis are presented, with semantic and formal aspects in the commentary after each nest. At the end, the matrix of models resulting from the juxtaposition of all nest models and the conclusions from the research are presented.

Keywords: word-formation, derivation, word-formation type, semantic-structural type, semantic-structural model, derivational network, Romanian, language modelling

BAZE TEORETICE

Prezentul articol are ca scop modelarea cuiburilor derivaționale (sincronice) ale verbelor emotive în limba română, pe baza tipurilor semantico-structurale ale derivatelor, conform așa-numitei metode a cuiburilor (rus. *гнездовой принцип*, pol. *metoda gniazdowa*). Termenul „cuib derivațional”, înțeles în mod sincron, și metoda cuiburilor provine din slavistică (*cf.* Dokulil, 1962; Tihonov, 1985; Horecký, 1989;

Skarżyński, 1999; Jadacka, 2001; Karpilovs'ka, 2002; Furdík, 2004). Cu toate acestea, noțiunea de familie de cuvinte sincronică nu este străină nici lingvisticii române (Mărănduc, 2008), nici romanisticii sau tradiției lingvistice a țărilor romanice (Tournier, 1985, p. 79; DISFA, 2008). În ultimii ani, metoda cuiburilor și-a găsit aplicarea și la limba română (Mîrzea-Vasile, 2020).

Un **cuib derivațional** este o rețea de relații semantico-formale ordonată ierarhic în care, în jurul unui **cuvânt-bază** nemotivat (primar), se adună toate **derivatele** (ca **verigi** ale acestei rețele) legate de el direct sau indirect prin relația de derivare sincronică (cf. Jadacka, 2001; Łachnik, 2018). Așadar, un cuib derivațional constituie o juxtapunere a celor două axe derivaționale: a celei sintagmatice (**lanțuri derivaționale** cu **trepte** care încep cu un cuvânt primar) și a celei paradigmatică (**paradigme derivaționale** ale cuvântului-bază și ale tuturor derivatelor lui directe și indirecte). Din punctul de vedere al istoriei științei, metoda cuiburilor derivaționale depășește analiza binară care domina în derivatologie, permițând descrierea formării cuvintelor într-un mod mai sistemic.

Într-o paradigmă derivațională, cuvântul-bază „se conjugă” sau „se declină” după **categoriile derivaționale** (cf. Furdík, 2004, p. 74) considerate analoage¹ cu cele flexionare, precum – pentru verbe (în descrierea noastră) – *nomen facti* (numit tradițional *nomen actionis*; acoperă nominalizările verbelor de acțiune, de stare sau de evenimente), *nomen subiecti* (care acoperă nume de agent, de experimentator etc.). Cuvintele secundare (derivate) se formează cu ajutorul **formanților derivaționali**, care pot fi grupați în **tipuri de formanți**, precum prefixe, sufixe, formanți paradigmatici etc. (cf. Czarnecki, 2020). Întrucât cuvintele secundare pot fi derivate de la diferite teme din paradigma flexionară a cuvântului-bază (cf. *colț* : *colțuri* și *colțuros*, (*a*) *frige* : *fript* și *frigere* vs *friptură*; cf. Coteanu, 2007, p. 14), considerăm că în **structura formală derivatului** trebuie inclus și **tipul de temă** (cf. Czarnecki, 2020). Numai atunci putem oferi o imagine completă a modului în care este exprimată o categorie din punct de vedere formal. Așadar, făcând abstracție de formanții specifici², se pot distinge anumite **tipuri structurale** ale derivatelor, precum $R_{PCTP} + F_{SUF}$ pentru *friptură*. Un tip structural, luat în considerare împreună cu categoria derivațională pe care o exprimă, constituie un **tip semantico-structural** al derivatului; pentru *friptură*: $nomen obiecti \Leftrightarrow R_{PCTP} + F_{SUF}$

¹ Cu toate acestea, trebuie observat că în cadrul fiecărei categorii gramaticale (flexionare) există două sau mai multe valori posibile, pe când categoriile derivaționale, în concepția tradițională, ele însele par a fi valori.

² Noțiunea de *tip derivațional* introdusă de Dokulil (1962) ține cont și de formanții specifici cu care a fost derivat un anumit cuvânt secundar. Cu toate acestea, pentru modelarea cuiburilor este mai util să renunțăm la formanții specifici și să ne limităm la indicarea tipurilor acestora. În primul rând, arătăm astfel cum se manifestă o anumită categorie semantică și, în consecință, cea derivațională: printr-un sufix, prefix sau un alt tip de formant. Cercetarea unor asemenea corelații este solicitată de J. Mugdan (2015, p. 262). În al doilea rând, tipurile derivaționale semantico-structurale sunt utile pentru studii contrastive și comparative între diferite limbi, inclusiv cele îndepărtate genetic, în care apar formanți specifici complet diferiți.

Începând cu Dokulil (1962), slavistica cunoaște noțiunea de **model derivațional**. Modelul derivațional în sens tradițional redă calea de derivare în care s-a derivat un anumit cuvânt secundar, având în vedere apartenența fiecărei verigi a lanțului derivațional la părțile de vorbire. Astfel, adjectivul *mirător*₂, făcând parte din lanțul: *SE MIRA* vb. → *mira* vb. → *mirător* adj., are modelul *vb.*, *vb.*, *adj.* Totuși, simpla apartenență la o parte de vorbire nu spune prea multe despre modalitatea de derivare. Aceasta se poate reda mai bine, dacă modelul este bazat pe tipurile semantico-structurale introduse mai sus. În plus, modelarea poate fi extinsă de la calea derivațională la întregul cuib, rezultând într-un **model semantico-structural** al cuibului derivațional. Juxtapunând modelele derivaționale ale cuiburilor cu un cuvânt-bază care aparține unei singure clase de cuvinte, precum *verba sentiendi*, obținem **matricea modelelor derivaționale semantico-structurale** a acestei clase.

Analiza noastră se limitează la domeniul derivării simple (împreună cu conversiunea, denumită derivare paradigmatică, cf. Czarnecki, 2020, p. 48), adică în cuiburi nu au fost incluse cuvinte compuse, contaminări etc.

Pentru selecția materialului de cercetare, s-a recurs la psihologia emoțiilor și, mai precis, la lista lui Ekman cu cele șase emoții universale de bază: *JOY, DISGUST, ANGER, SADNESS, FEAR, SURPRISE* (Ekman, Friesen & Ellsworth, 1972), adică *BUCURIE, DEZGUST, SUPĂRARE, TRISTEȚE, FRICĂ* și *SURPRINDERE*. Prin conversiunea substantivelor în verbe, s-a ajuns la următorul set de verbe nemotivate: *A SE BUCURA, A SE SCĂRBI, A SE SUPĂRA, A SE MÁHNI, A SE TEME* și *A SE MIRA*³. Materialul lingvistic s-a extras din dicționarele explicative ale limbii române: DA-DLR (1913-2010), NODEX (2002), MDA (2010), DEX (2009), DEXI (2007) și NDU (2008), și, în unele cazuri, din corpusul CoRoLa (derivate neatestatate în dicționarele consultate, dar necesare pentru descrierea unui anumit cuib, de ex., adjective substantivate). Pentru analiza semantică a derivatelor, s-au consultat, de asemenea, Scriban (1939) și Șăineanu (1929). Nu se iau în considerare sensurile cuvintelor primare și secundare care nu se referă la emoții sau se referă la alte emoții decât cele șase menționate mai sus.

PRINCIPIILE ANALIZEI

Categoriile derivaționale care s-au folosit pentru descrierea materialului rezultă din parafrazele derivaționale folosite care, la rândul lor, nu sunt altceva decât transformări construite în așa fel încât parafraza să includă cuvântul-bază și componentul sensului purtat de formant. Prin urmare, categoriile pe care le distingem sunt pur relaționale, adică exprimă doar diferența de sens dintre cuvântul-bază și derivat –

³ În perechile de tipul *a se mira* : *a mira*, cu toate că este mai complex din punct de vedere morfologic, verbul reflexiv a fost considerat cel primar, deoarece o parafrază în sens invers nu este posibilă: *a se mira* nu înseamnă **a mira* pe sine însuși, pe când *a mira* înseamnă *'a face (pe cineva) să se mire'*.

sensul derivațional. Așadar, folosim termenul *nomen facti* care cuprinde atât nume de acțiune, cât și nominalizări ale verbelor de stare; în mod analog, folosim termenul *nomen subiecti* în loc de nume de agent sau de experimentator etc. Faptul că o anumită nominalizare poate fi considerată un nume de agent și o alta – un nume de experimentator, se datorează naturii verbului însuși și nu reprezintă o premisă pentru a distinge o categorie derivațională separată, cel puțin nu una cu caracter relațional, datorită faptului că diferența de sens derivațional nu se poate observa în parafrază, spre exemplu: *vorbitor* ‘care vorbește’ și *mirător*₁ ‘care se miră’. În vederea determinării categoriilor derivaționale, se utilizează parafrazele formulate conform schemei din tabelul de mai jos, în care simbolul *X* înlocuiește tema bazei derivaționale, astfel încât *a (se) X-a* înseamnă un verb, *X* – un substantiv și *X-os* – un adjectiv. Atunci când construirea unei parafraze ridică dificultăți, adică în cazul derivatelor de modificare (aici: feminine și diminutive) și al celor negative, s-a admis o parafrază metalingvistică.

Categoriile derivaționale și parafrazele lor

Categoria derivațională	Parafraza derivațională
<i>Verbum causativum</i>	‘a face să <i>se X-eze</i> ’
<i>Verbum causativum privativum</i>	‘a face să nu <i>se</i> mai <i>X-eze</i> ’
<i>Verbum experientis</i>	‘a avea (simți) <i>X</i> ’
<i>Verbum intensivum</i>	‘a <i>se X-a</i> foarte mult’
<i>Verbum privativum</i>	‘a nu <i>se</i> mai <i>X-a</i> ’
<i>Nomen attributivum</i>	‘persoană <i>X-oasă</i> ’
<i>Nomen deminutivum</i>	‘deminutivul lui <i>X</i> ’
<i>Nomen essendi</i>	‘însușirea de a fi <i>X-os</i> ’
<i>Nomen facti</i>	‘faptul de a (<i>se</i>) <i>X-a</i> ’
<i>Nomen feminativum</i>	‘feminativul lui <i>X-os</i> ’
<i>Nomen negativum</i>	‘negativul lui <i>X</i> ’
<i>Nomen adjectivum intensivum</i>	‘foarte <i>X-os</i> ’
<i>Nomen adjectivum deminutivum</i>	‘deminutivul lui <i>X-os</i> ’
<i>Nomen adjectivum negativum</i>	‘negativul lui <i>X-os</i> ’
<i>Nomen adjectivum subiecti</i>	‘care (<i>se</i>) <i>X-ează</i> ’ sau ‘care <i>s-a X-at</i> ’ ⁴
<i>Nomen adjectivum subiecti facilitatis</i>	‘care <i>se X-ează</i> ușor’
<i>Nomen adjectivum subiecti causativum</i>	‘care face să <i>se X-eze</i> ’
<i>Adverbium modi</i>	‘în mod <i>X-os</i> ’

⁴ În funcție de aspectul verbului.

În ceea ce privește aspectele formale ale analizei, articolul continuă abordarea metodologică prezentată în Czarnecki (2020), cu diferența că aici s-au inclus în modele doar formanții primari, adică exponenții proprii ai derivării. S-a simplificat, de asemenea, setul de tipuri de teme derivaționale, diferențele dintre ele, acolo unde este posibil, exprimându-se prin formanții secundari.

CUIBURI DERIVAȚIONALE

Din motive de spațiu, reprezentarea lexicografică și modelul semantico-formal se dau doar pentru primul cuib analizat, celelalte modele fiind incluse numai în matrice. Derivatele fără calificative sunt marcate cu „→”, pe când cele potențiale – cu „↔”. Numărul din stângă indică treapta derivațională. În analiza semantico-formală, flexivele se dau între paranteze, nefiind considerate o parte din sufix, ci morfeme separate. De asemenea, a fost indicat locul accentului, pentru că unele sufixe îl atrag și altele nu. Trunchierile au fost marcate cu „◊” (de ex., formantul paradigmatic, mai exact pierderea paradigmei de declinare, în cazul adverbializării adjectivului *scârbos*); morfemul *se*, considerat ambifix (cf. Czarnecki, 2020, pp. 41-42), a fost marcat „-se-” (de ex., în cazul derivatelor *a se scârboli* sau *a se scârbelui*), pentru a evidenția caracterul său de formant.

I. SE BUCURA

Analiza semantico-formală a cuibului

SE (ÎM)BUCURA *vb. refl.* ‘a fi într-o stare sufletească provocată de ceva bun’
 1 → **(îm)bucura** *vb. tr.* ‘a face să *se (îm)bucure*’ ⇒ *Vb. caus.* ⇔ <se> bucurá ⇒
 $R_{INF} + F_{DIS}$
 2 ↗_{rar} **(îm)bucurare** *sb. f.* ‘faptul de a *bucura* (pe cineva)’ ⇒ *Nom. facti* ⇔
 bucurá-r(e) ⇒ $R_{INF} + F_{SUF}$
 2 ↗_{rar} **bucurat** *sb. n.* ‘faptul de a *bucura* (pe cineva)’ ⇒ *Nom. facti* ⇔
 bucurát(∅) ⇒ $R_{SUP} + F_{PAR}$
 2 → **(îm)bucurător** *adj.* ‘care *(îm)bucură*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ bucură-tór(∅)
 ⇒ $R_{INF} + F_{SUF}$
 1 ↗_{inv., rar} **preabucura** *vb. refl.* ‘a *se bucura* foarte mult’ ⇒ *Vb. intens.* ⇔ *se preabucurá* ⇒ $R_{INF} + F_{PREF}$
 1 → **bucurie** *sb. f.* ‘faptul de a *se bucura*’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> bucur◊-í(e) ⇒
 $R_{INF} + F_{SUF}$
 2 ↗_{rar} **nebucurie** *sb. f.* ‘negativul de *bucurie*’ ⇒ *Nom. neg.* ⇔ ne-bucurí(e) ⇒
 $R_{SG} + F_{PREF}$

- 1 \rightarrow_{rar} **(îm)bucurare** *sb. f.* ‘faptul de a se bucura’ \Rightarrow *Nom. facti* \Leftrightarrow <se> bucurá-
r(e) $\Rightarrow R_{\text{INF}} + F_{\text{SUF}}$
- 1 \rightarrow_{rar} **bucurat** *sb. n.* ‘faptul de a se bucura’ \Rightarrow *Nom. facti* \Leftrightarrow <se> bucurát(\emptyset) \Rightarrow
 $R_{\text{SUP}} + F_{\text{PAR}}$
- 1 \rightarrow **(îm)bucurat** *adj.* ‘care se bucură’ \Rightarrow *Nom. adj. subj.* \Leftrightarrow <se> bucurát(\emptyset) \Rightarrow
 $R_{\text{PTCP}} + F_{\text{PAR}}$
- 2 \rightarrow_{rar} **nebucurat** *adj.* ‘care nu este bucurat’ \Rightarrow *Nom. adj. neg.* \Leftrightarrow ne-
bucurát(\emptyset) $\Rightarrow R_{\text{SG}} + F_{\text{PREF}}$
- 1 \rightarrow **bucuros** *adj.* ‘care se bucură’ \Rightarrow *Nom. adj. subj.* \Leftrightarrow <se> bucur<>-ós(\emptyset) \Rightarrow
 $R_{\text{INF}} + F_{\text{SUF}}$
- 2 \rightarrow_{rar} **nebucuros** *adj.* ‘care nu este bucurós’ \Rightarrow *Nom. adj. neg.* \Leftrightarrow ne-
bucurós(\emptyset) $\Rightarrow R_{\text{SG}} + F_{\text{PREF}}$
- 2 \rightarrow_{rar} **răzbucuros** *adj.* ‘foarte bucurós’ \Rightarrow *Nom. adj. instens.* \Leftrightarrow răz-bucurós(\emptyset)
 $\Rightarrow R_{\text{SG}} + F_{\text{PREF}}$

Modelul semantico-formal al cuibului

SE (ÎM)BUCURA *vb refl.*

- 1 \rightarrow *Vb. caus.* $\Leftrightarrow R_{\text{INF}} + F_{\text{DIS}}$
- 2 \rightarrow_{rar} *Nom. facti* $\Leftrightarrow R_{\text{INF}} + F_{\text{SUF}}$
- 2 \rightarrow_{rar} *Nom. facti* $\Leftrightarrow R_{\text{SUP}} + F_{\text{PAR}}$
- 2 \rightarrow *Nom. adj. subj.* $\Leftrightarrow R_{\text{INF}} + F_{\text{SUF}}$
- 1 \rightarrow_{rar} *Vb. intens.* $\Leftrightarrow R_{\text{INF}} + F_{\text{PREF}}$
- 1 \rightarrow *Nom. facti* $\Leftrightarrow R_{\text{INF}} + F_{\text{SUF}}$
- 2 \rightarrow_{rar} *Nom. neg.* $\Leftrightarrow R_{\text{SG}} + F_{\text{PREF}}$
- 1 \rightarrow_{rar} *Nom. facti* $\Leftrightarrow R_{\text{INF}} + F_{\text{SUF}}$
- 1 \rightarrow_{rar} *Nom. facti* $\Leftrightarrow R_{\text{SUP}} + F_{\text{PAR}}$
- 1 \rightarrow *Nom. adj. subj.* $\Leftrightarrow R_{\text{PTCP}} + F_{\text{PAR}}$
- 2 \rightarrow_{rar} *Nom. adj. neg.* $\Leftrightarrow R_{\text{SG}} + F_{\text{PREF}}$
- 1 \rightarrow *Nom. adj. subj.* $\Leftrightarrow R_{\text{INF}} + F_{\text{SUF}}$
- 2 \rightarrow_{rar} *Nom. adj. neg.* $\Leftrightarrow R_{\text{SG}} + F_{\text{PREF}}$
- 2 \rightarrow_{rar} *Nom. adj. intens.* $\Leftrightarrow R_{\text{SG}} + F_{\text{PREF}}$

Nu s-au luat în considerare sensurile care nu îndeplinesc condițiile unui *verbum sentiendi* (care trebuie să conțină numai predicatul ‘a simți’ referitor la o stare sufletească), precum ‘a se desfăta’, adică ‘a-și petrece timpul într-o stare de bucurie’. De asemenea, sensul ‘a-și manifesta bucuria’ s-a considerat un derivat semantic, neapținând astfel domeniului de derivare semantico-formală. S-au omis și derivatele semantice ale altor verigi ale cuibului: *bucurie* ‘ceea ce provoacă bucurie’ sau *bucuros* și *bucurat* cu sensul ‘care exprimă bucurie’.

Verbele tranzitive psihologice cu Experimentatorul în poziția de complement direct nu satisfac structura pasivă (GALR I, 2008, p. 502) și chiar dacă forma omonimă cu participiul lor apare în construcții adjectivale, aceasta nu are sens pasiv (cf. GALR I, 2008, p. 345; GALR II, 2008, pp. 142, 458). Adjectivul *bucurat* este semnalat în dicționare ca sinonim cu *bucuros*, definit, la rândul său, ca cel ‘care încearcă senzația de bucurie’ (cf. definiția verbului reflexiv: ‘a încerca sentimentul de bucurie’). Astfel, adjectivul participial în cauză poate fi interpretat ca un derivat direct de la verbul reflexiv (cf. Stati, 1958, pp. 29, 35-36).

Adjectivul *bucuros* este înregistrat doar cu sensul de mai sus, adică nu înseamnă ‘care face ceva cu plăcere’, sens mai degrabă adverbializat și, atunci, sinonim cu expresia ‘cu plăcere’. Se pare că acest sens se referă, în primul rând, la voință, care poate fi (sau nu) însoțită de plăcere, și nu se raportează direct la bucurie, fiind, ca atare, lexicalizat. În surse lexicografice se pot găsi mai multe argumente în acest sens. Șăineanu definește verbul *accepta* ca ‘a primi (bucuros)’, pe când NODEX – ca ‘a primi în mod voit’. În DA-DLR, *a fi mai bucuros (să, dacă sau când...)* înseamnă ‘a prefera’, care, la rândul său, este definit de Scriban, printre altele, ca ‘a vrea mai bine’. Potrivit DA-DLR, substantivul *plăcere* poate însemna ‘dorință, voință, voie’ (sensul nr 3); în DEX 2009, *fără plăcere* înseamnă ‘în silă, fără voie’, iar *după plăcere* – ‘după voie’. Niciun dicționar consultat nu semnalează că *bucuros* cu sensul din cuib ar putea fi adverbializat.

Segmentul *îm-* din *a se îmbucura* este analizat ca o proteză fonetică asemantă și, prin urmare, *a se îmbucura* trebuie considerat un derivat al lui *a se bucura*, ci o variantă a acestuia (Șuteu, 1960, p. 48). Variantele cu *îm-* apar și la unele derivate, fiind, de obicei, învechite sau rare (unele dintre acestea nu sunt atestate în dicționare, dar apar în CoRoLa, precum *îmbucurare*). O excepție o reprezintă adjectivul (*îm*)*bucurător*, în cazul căruia varianta cu *îm-* are o frecvență mult mai mare decât *bucurător* (care nu apare în dicționare). Niciun dicționar consultat nu semnalează că acest adjectiv poate fi substantivat (în CoRoLa există forma lui substantivată doar pentru genul masculin).

În mod regulat, toate derivatele nominale de la verbe reflexive își pierd cliticul *se*. Totuși, acest lucru a fost semnalat aici, fiind specific limbii române (spre deosebire, de ex., de limbile slave). În cazul verbelor tranzitive, reprezentând singura diferență formală dintre baza derivațională și derivat, fenomenul este considerat o exponență, ca o disfixare.

Așa-numita vocală de legătură dinaintea unor sufixe, precum *-a-* înainte de *-r(e)* în *bucurare* sau *-ă-* în (*îm*)*bucurător*, s-a considerat o parte din tema derivațională. Acest segment există deja în forma infinitivală a cuvântului-bază și nu trebuie înlăturat și adăugat înapoi în procesul derivării, alternanța *a > ă* explicându-se prin preluarea accentului de sufix (Vasiliu, 1959, p. 239). Acest lucru nu explică statutul segmentului *-ător* din *nevăzător* sau *distrugător*, dar se pare că numele în *-tor* sunt derivate în mod diferit, depinzând de clasa de conjugare a verbului-bază (cf. formarea participiului).

În cazul derivatelor *bucuros* sau *bucurie*, lipsa vocalei tematice poate fi interpretată ca un rezultat al derivării de la o altă temă (cea de prezent) sau ca o trunchiere cu funcția unui formant (aici: unul secundar). Optăm pentru cea de-a doua posibilitate, întrucât sufixele care provoacă acest fenomen încep cu o vocală, ceea ce sugerează natura fonologică a fenomenului.

II. SE SCÂRBI

SE SCÂRBI *vb. refl.* ‘a fi într-o stare sufletească provocată de ceva ce nu putem suferi’

1 → **scârbi** *vb. tr.* ‘a face să *se scârbească*’ ⇒ *Vb. caus.* ⇔ <se> scârbí ⇒ R_{INF} + F_{DIS}

2 → **scârbire**₂ *sb. f.* ‘faptul de a *scârbi* (pe cineva)’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ scârbí-r(e) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → ^{reg.} **scârbelniță** *sb. f.* ‘ceea ce *scârbește*’ ⇒ *Nom. subj.* ⇔ scârb<>-élniț(ă) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → ^{reg.} **scârbovenie** *sb. f.* ‘ceea ce *scârbește*’ ⇒ *Nom. subj.* ⇔ scârb<>-ovéni(e) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → ^{reg.} **scârbotenie** *sb. f.* ‘ceea ce *scârbește*’ ⇒ *Nom. subj.* ⇔ scârb<>-oténi(e) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → **scârbos** *adj.* ‘care *scârbește*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ scârb<>-ós(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

3 → **scârbos** *sb. m.* ‘persoană *scârboasă*’ ⇒ *Nom. attr.* ⇔ scârbós(∅) ⇒ R_{SG} + F_{PAR}

3 → **scârboșenie** *sb. f.* ‘însușirea de a fi *scârbos*’ ⇒ *Nom. ess.* ⇔ scârboș-éni(e) ⇒ R_{SG} + F_{SUF}

3 → **scârbos** *adv.* ‘în mod *scârbos*’ ⇒ *Adv. modi* ⇔ scârbós<> ⇒ R_{SG} + F_{PAR}

2 → ^{inv.} **scârb** *adj.* ‘care *scârbește*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ scârb(∅) ⇒ R_{INF} + F_{PAR}

2 → ^{inv.} **scârbav** *adj.* ‘care *scârbește*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ scârb-áv(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → ^{inv., rar} **scârbavnic** *adj.* ‘care *scârbește*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ scârb-ávnic(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → ^{inv.} **scârbelnic** *adj.* ‘care *scârbește*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ scârb-élnic(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → ^{inv., rar} **scârbeț** *adj.* ‘care *scârbește*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ scârb-éț(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → ^{inv., rar} **scârbicios** *adj.* ‘care *scârbește*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ scârbi-ciós(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → ^{inv., rar} **scârbnic** *adj.* ‘care *scârbește*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ scârb-nic(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

- 1 → **scârbă** *sb. f.* ‘faptul de a se scârbi’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> scârb(ă) ⇒ R_{INF} + F_{PAR}
- 2 →_{reg.} **se scârboli** *vb. refl.* ‘a avea scârbă’ ⇒ *Vb. exper.* ⇔ -se- scârb-olí ⇒ R_{SG} + F_{AMB} + F_{SUF}
- 1 → **scârbire** *sb. f.* ‘faptul de a se scârbi’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> scârbî-r(e) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}
- 1 →_{reg.} **scârb** *sb. n.* ‘faptul de a se scârbi’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> scârb(∅) ⇒ R_{INF} + F_{PAR}
- 1 →_{inv., rar} **scârbiciune** *sb. f.* ‘faptul de a se scârbi’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> scârbi-ciún(e) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}
- 1 →_{pop., rar} **scârbeală** *sb. f.* ‘faptul de a se scârbi’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> scârb-eál(ă) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}
- 2 →_{inv.} **se scârbelui** *vb. refl.* ‘a avea scârbeală’ ⇒ *Vb. exper.* ⇔ -se- scârbel-uí ⇒ R_{SG} + F_{AMB} + F_{SUF}
- 1 → **scârbît** *adj.* ‘care se scârbește’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ scârbît(∅) ⇒ R_{PTCP} + F_{PAR}

Nu au fost luate în considerare sensurile derivate semantic prin concretizare ale unor derivate nominale (*scârbă* și *scârboșenie* cu sensul de ‘ceea ce provoacă scârbă’). Deopotrivă, nu au fost incluse: substantivul *plurale tantum scârbe* cu sensul de ‘vorbe injurioase’, referindu-se la o altă emoție, *ofensare*, și nici alte derivate cu un sens similar (*scârbiciuni* etc.). Cu toate acestea, s-a inclus sensul de ‘nesuferit’ al lui *scârbos*, atestat în DA-DLR (nr. 3), care poate fi substantivat și adverbializat, pentru că verbul-bază este definit de MDA ca ‘stare pe care o simte cel care [...] nu poate suferi [...] pe cineva sau ceva’, ceea ce corespunde definiției cuvântului bazei de cuib.

Cuvântul-bază de cuib și derivatul *scârbire* au variante învechite cu proteza *în-*. Acest lucru nu s-a semnalat, nevând consecințe semnificative, cum ar fi o frecvență mai ridicată printre derivate.

Adjectivul *scârbavnic* a fost considerat un derivat direct de la *scârbi* cu un sufix complex, cf. *scârbnic* și *scârbav*. O configurație asemănătoare a verigilor apare și în cuibul substantivului *groază*, cf. seria derivatelor: *groaznic*, *grozav* și *grozavnic*, aceasta din urma constituind, în interpretarea noastră, singura ocurență a sufixului *-avnic* în afară de *scârbavnic*. O altă interpretare posibilă ar fi că cele două adjective cu segmentul *-avnic* sunt derivate tautologice (de la *scârbav* și *grozav*).

Existența seriei adjectivelor evident denominate *groaznic*, *grozav*, *grozavnic* (nu există verbul **grozi*, iar derivarea prin disfixare de la *îngrozi* nu pare plauzibilă) poate fi un argument cu privire la motivarea derivatelor *scârbnic*, *scârbav* și *scârbavnic*. Totuși, în cadrul acestui articol, s-a considerat că, în astfel de cazuri, verbul are întâietate (dacă există), ca o parte de vorbire care desemnează în mod primar acțiuni, stări și evenimente (cf. Kuryłowicz, 1936). De asemenea, derivarea de la un verb cauzativ este mai simplă din punctul de vedere al categoriilor semantice, pentru că derivatele de tipul *scârbnic*, considerate denominate, ar trebui să reprezinte o categorie dublă:

nomen adjectivum subiecti causativum. Problema poate fi ilustrată de parafrazele: ‘care provoacă (face) scârbă = care provoacă faptul de a se scârbi’ vs. ‘care scârbește = care face să se scârbească’, dintre care cea de-a doua este mai simplă.

Conform dicționarelor consultate, verbul *a (se) scârbi* a fost împrumutat direct din limba slavă veche, în paralel cu substantivul corespunzător din punct de vedere sintactic, *scârbă*, sau este un derivat al acestuia. Pentru o analiză sincronică, problema nu are importanță. Adoptând criteriul primarității verbelor în derivarea sintactică a numelor de acțiuni, stări și evenimente⁵ (cf. Kuryłowicz, 1936), susținem că substantivul *scârbă* este un derivat, care reprezintă aceeași categorie ca *teamă*, *bucurie*, *supărare* etc. (cf., de ex., verbul *(to) edit* din engleză, care provine, printr-o derivare regresivă, din substantivul *editor*; totuși, pe plan sincronic, perechea nu poate fi analizată altfel decât *(to) edit* → *edit-or*).

Prin urmare, adjectivul *scârbos* trebuie considerat un derivat de la verbul tranzitiv *a scârbi* și nu de la substantivul de stare *scârbă*, așa cum sugerează dicționarele (cu definiția ‘care provoacă scârbă’). Derivatele precum *bucuros*, deși au un alt sens în raport cu cuvântul-bază de cuib (fără treapta care introduce cauzația), dar au același sens derivațional (cel de subiect), constituie o dovadă că sufixul *-os* poate fi atașat la bazele verbale, mai ales că în cuibul *A SE BUCURA* nu există un substantiv care ar fi de același tip semantico-structural ca *scârbă*, adică unul care, din punct de vedere formal, să poată fi considerat baza derivațională pentru *bucuros* (substantivul *bucurie* nu îndeplinește această condiție).

III. SE SUPĂRA

SE SUPĂRA *vb. refl.* ‘a fi într-o stare provocată de ceva injust sau nedorit’

1 → **supăra** *vb. tr.* ‘a face să *se supere*’ ⇒ *Vb. caus.* ⇔ <se> supără ⇒ $R_{INF} + F_{DIS}$

2 → **supărare**² *sb. f.* ‘faptul de a *supăra* (pe cineva)’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ *supără-r(e)* ⇒ $R_{INF} + F_{SUF}$

2 → **supărător** *adj.* ‘care *supără*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ *supără-tór(∅)* ⇒ $R_{INF} + F_{SUF}$

3 → **supărător** *adv.* ‘într-un mod *supărător*’ ⇒ *Adv. modi* ⇔ *supărător*<∅> ⇒

$R_{SG} + F_{PAR}$

2 →_{inv.} **supăralnic** *adj.* ‘care *supără*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ *supără-lnic(∅)* ⇒

$R_{INF} + F_{SUF}$

2 →_{rar} **supărăcios** *adj.* ‘care *supără*’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ *supără-ciós(∅)* ⇒

$R_{INF} + F_{SUF}$

1 →_{reg.} **se desupăra** *vb. refl.* ‘a nu *se mai supăra*’ ⇒ *Vb. priv.* ⇔ *se des-supără* ⇒

⁵ Acest criteriu trebuie limitat la perechile cu aceeași complexitate formală, excluzând morfemul *se*, care nu poate fi inclus în structura substantivelor, așadar *a se scârbi* → *scârbă*, dar *trist* → *a se întrista* și *furie* → *a se înfuria*.

- $R_{INF} + F_{PREF}$
 2 $\rightarrow_{reg.}$ **dessupărare** *sb. f.* ‘faptul de a se dessupăra’ \Rightarrow *Nom. facti* \Leftrightarrow <se> dessupără-r(e) $\Rightarrow R_{INF} + F_{SUF}$
 2 $\rightarrow_{reg.}$ **dessupărat** *sb. n.* ‘faptul de a se dessupăra’ \Rightarrow *Nom. facti* \Leftrightarrow dessupărát(\emptyset) $\Rightarrow R_{SUP} + F_{PAR}$
 2 $\rightarrow_{reg.}$ **dessupărat** *adj.* ‘care s-a dessupărat’ \Rightarrow *Nom. adj. subj.* \Leftrightarrow <se> dessupărát(\emptyset) $\Rightarrow R_{PTCP} + F_{PAR}$
 1 \rightarrow **supărare**¹ *sb. f.* ‘faptul de a se supăra’ \Rightarrow *Nom. facti* \Leftrightarrow <se> supără-r(e) $\Rightarrow R_{INF} + F_{SUF}$
 1 $\rightarrow_{inv.}$ **supărăciune** *sb. f.* ‘faptul de a se supăra’ \Rightarrow *Nom. facti* \Leftrightarrow <se> supără-ciún(e) $\Rightarrow R_{INF} + F_{SUF}$
 1 \rightarrow **supărat** *adj.* ‘care se supără’ \Rightarrow *Nom. adj. subj.* \Leftrightarrow <se> supărát(\emptyset) $\Rightarrow R_{PTCP} + F_{PAR}$

Adjectivul *dessupărat* diferă prin aspect de celelalte adjective din categoria sa, dar acest lucru a fost considerat o consecință a aspectului diferit al verbului-bază. Adjectivul *supărăcios* nu a fost inclus, referindu-se la o altă emoție, ofensare.

IV. SE MÂHNI

- SE MÂHNI** *vb. refl.* ‘a fi într-o stare sufletească provocată de o nenorocire’
 1 \rightarrow **mâhni** *vb. tr.* ‘a face să se mâhnească’ \Rightarrow *Vb. caus.* \Leftrightarrow <se> mâhni $\Rightarrow R_{INF} + F_{DIS}$
 2 \rightarrow **mâhnire**₂ *sb. f.* ‘faptul de a mâhni (pe cineva)’ \Rightarrow *Nom. facti* \Leftrightarrow mâhni-r(e) $\Rightarrow R_{INF} + F_{SUF}$
 2 \rightarrow_{rar} **mâhnitor** *adj.* ‘care mâhnește’ \Rightarrow *Nom. adj. subj.* \Leftrightarrow mâhni-tór(\emptyset) $\Rightarrow R_{INF} + F_{SUF}$
 2 $\rightarrow_{inv.}$ **mâhnicios** *adj.* ‘care mâhnește’ \Rightarrow *Nom. adj. subj.* \Leftrightarrow mâhni-ciós(\emptyset) $\Rightarrow R_{INF} + F_{SUF}$
 1 $\rightarrow_{inv., rar}$ **dez-mâhni** *vb. tr.* ‘a face să nu se mai mâhnească’ \Rightarrow *Vb. caus. priv.* \Leftrightarrow <se> dez-mâhni $\Rightarrow R_{INF} + F_{PREF} + F_{DIS}$
 1 \rightarrow **mâhnire**₁ *s.f.* ‘faptul de a se mâhni’ \Rightarrow *Nom. facti* \Leftrightarrow <se> mâhni-r(e) $\Rightarrow R_{INF} + F_{SUF}$
 1 $\rightarrow_{inv., rar}$ **mâhneală** *s.f.* ‘faptul de a se mâhni’ \Rightarrow *Nom. facti* \Leftrightarrow <se> mâhn<-eăl(ă) $\Rightarrow R_{INF} + F_{SUF}$
 1 $\rightarrow_{inv.}$ **mâhnicioane** *s.f.* ‘faptul de a se mâhni’ \Rightarrow *Nom. facti* \Leftrightarrow <se> mâhni-ciún(e) $\Rightarrow R_{INF} + F_{SUF}$
 1 \rightarrow **mâhniț** *adj.* ‘care se mâhnește’ \Rightarrow *Nom. adj. subj.* \Leftrightarrow mâhniț(\emptyset) $\Rightarrow R_{PTCP} + F_{PAR}$
 2 $\rightarrow_{inv., rar}$ **mâhnițel** *adj.* ‘diminutiv al lui mâhniț’ \Rightarrow *Nom. adj. dem.* \Leftrightarrow mâhniț-él(\emptyset) $\Rightarrow R_{SG} + F_{SUF}$

Diminutivul *măhnițel* poate fi folosit și ca hipocoristic. Fenomenul fiind regulat pentru diminutive, nu s-a distins un sens și o categorie separată. Verbul *a dez-măhni* este definit de MDA cu ajutorul predicatului verbal nominal ('a face să nu mai fie măhnit'). Cu toate acestea, derivarea directă de la verbul reflexiv este mai simplă (verbul fiind sinonimic cu predicatul verbal nominal); în plus, această interpretare scoate mai bine în evidență funcția celor doi formanți: disfixarea (trunchierea morfemului *se*) exprimă *cauzația*, iar prefixarea cu *dez-* – *privația*.

V. SE MIRA

SE MIRA *vb. refl.* 'a fi într-o stare sufletească provocată de ceva neașteptat'

- 1 → **mira** *vb. tr.* 'a face să *se mire*' ⇒ *Vb. caus.* ⇔ <se> mirá ⇒ R_{INF} + F_{DIS}
- 2 → **mirare**₂ *sb. f.* 'faptul de a *mira* (pe cineva)' ⇒ *Nom. facti* ⇔ mirá-r(e) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}
- 2 →_{inv., rar} **miralnic** *adj.* 'care *miră*' ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ mirá-lnic(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}
- 2 →_{rar} **mirător**₂ *adj.* 'care *miră*' ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ mirá-tór(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}
- 3 →_{rar} **mirător**₂ *sb. m.* 'persoană *mirătoare*' ⇒ *Nom. attr.* ⇔ mirătór(∅) ⇒ R_{SG} + F_{PAR}
- 4 →_{rar} **mirătoare**₂ *sb. f.* 'feminativ al lui *mirător*' ⇒ *Nom. fem.* ⇔ miră-toár(e) ⇒ R_{SG} + F_{PAR}
- 1 →_{inv., reg.} **se dezmira** *vb. refl.* 'a *se mira* foarte mult' ⇒ *Vb. intens.* ⇔ se dez-mirá ⇒ R_{INF} + F_{PREF}
- 1 → **mirare**₁ *sb. f.* 'faptul de a *se mira*' ⇒ *Nom. facti* ⇔ mirá-r(e) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}
- 1 →_{rar} **mirăciune** *sb. f.* 'faptul de a *se mira*' ⇒ *Nom. facti* ⇔ miră-ciún(e) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}
- 1 →_{reg.} **mir** *sb. n.* 'faptul de a *se mira*' ⇒ *Nom. facti* ⇔ mir<>(∅) ⇒ R_{INF} + F_{PAR}
- 1 →_{rar} **mirăcios** *adj.* 'care *se miră* ușor' ⇒ *Nom. adj. subj. fac.* ⇔ miră-ciós(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}
- 1 →_{rar} **mirător**₁ *adj.* 'care *se miră*' ⇒ mirá-tór(∅) ⇔ *Nom. adj. subj.* ⇒ R_{INF} + F_{SUF}
- 2 →_{rar} **mirător**₁ *sb. m.* 'persoană *mirătoare*' ⇒ *Nom. attr.* ⇔ mirătór(∅) ⇒ R_{SG} + F_{PAR}
- 3 →_{rar} **mirătoare**₁ *sb. f.* 'feminativ al lui *mirător*' ⇒ *Nom. fem.* ⇔ miră-toár(e) ⇒ R_{SG} + F_{PAR}
- 1 → **mirat** *adj.* 'care *se miră*' ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ mirát(∅) ⇒ R_{PTCP} + F_{PAR}

VI. SE TEME

(SE) TEME *vb. refl. ~ (inv.) tranz.* ‘a fi într-o stare sufletească provocată de un pericol’

1 → **teamă** *sb. f.* ‘faptul de a se teme’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> teám<>(ă) ⇒ R_{INF} + F_{PAR}

2 → ^{pop., rar} **temică** *sb. f.* ‘diminutiv al lui *teamă*’ ⇒ *Nom. dem.* ⇔ tem-íc(ă) ⇒ R_{SG} + F_{SUF}

1 → **temere** *sb. f.* ‘faptul de a se teme’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> temé-r(e) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → ^{inv.} **netemere** *sb. f.* ‘negativ al lui *temere*’ ⇒ *Nom. neg.* ⇔ ne-témer(e) ⇒ R_{SG} + F_{PREF}

1 → ^{inv.} **teamăt** *sb. n.* ‘faptul de a se teme’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> teám<>-ăt(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

1 → ^{inv.} **temătură** *sb. f.* ‘faptul de a se teme’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> tem<>-ătúr(ă) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

1 → ^{inv., rar} **temință** *sb. f.* ‘faptul de a se teme’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> tem<>-ínț(ă) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

1 → ^{inv.} **temoare** *sb. f.* ‘faptul de a se teme’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ <se> tem<>-oár(e) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

1 → ^{rar} **temut** *sb. n.* ‘faptul de a se teme’ ⇒ *Nom. facti* ⇔ temút(∅) ⇒ R_{SUP} + F_{PAR}

1 → **temător** *adj.* ‘care se teme’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ <se> tem<>-ătór(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → **temător** *adv.* ‘în mod *temător*’ ⇒ *Adv. modi* ⇔ temător<> ⇒ R_{SG} + F_{PAR}

2 → ^{inv.} **netemător** *adj.* ‘care nu este *temător*’ ⇒ *Nom. adj. neg.* ⇔ ne-temă-tór(∅) ⇒ R_{SG} + F_{PREF}

1 → **temut₁** *adj.* ‘care face să se *teamă*’ ⇒ *Nom. adj. subj. caus.* ⇔ tem<>-út(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

2 → ^{inv., rar} **temăcios** *adj.* ‘care face să se *teamă*’ ⇒ *Nom. adj. subj. caus.* ⇔ <se> tem<>-ăciós(∅) ⇒ R_{INF} + F_{SUF}

1 → ^{inv., pop.} **temut₂** *adj.* ‘care se teme’ ⇒ *Nom. adj. subj.* ⇔ temút(∅) ⇒ R_{PTCP} + F_{PAR}

2 → ^{inv., pop.} **temut** *sb. m.* ‘persoană *temută*’ ⇒ *Nom. attr.* ⇔ temút(∅) ⇒ R_{SG} + F_{PAR}

3 → ^{inv., pop.} **temută** *sb. f.* ‘feminativ al lui *temut*’ ⇒ *Nom. fem.* ⇔ temút(ă) ⇒ R_{SG} + F_{PAR}

2 → ^{inv.} **netemut** *adj.* ‘care nu este *temut*’ ⇒ *Nom. adj. neg.* ⇔ ne-temút(∅) ⇒ R_{SG} + F_{PREF}

3 → ^{rar} **netemut** *adv.* ‘în mod *netemut*’ ⇒ *Adv. modi* ⇔ netemút<> ⇒ R_{SG} + F_{PAR}

Acest cuib diferă substanțial de celelalte, lucru care se datorează existenței unei variante tranzitive, rară sau învechită, sinonimică cu cea reflexivă, care blochează derivarea verbului tranzitiv cauzativ și a cărei urmă este adjectivul *temut*₁ provenit, în mod diacronic, din pasivizarea ei. În unele interpretări, adjectivul în cauză și-a pierdut relația cu baza verbală (cf. GALR II, 2008, p. 505). Cu toate acestea, el mai prezintă legături formale (același radical, *tem-*) și semantice cu verbul-bază de cuib, putând fi considerat un derivat. Totuși, având în vedere faptul că un verb reflexiv nu poate deriva un participiu cu sens pasiv, oferim o altă ipoteză. Este posibil ca, în mod sincron, adjectivul *temut* să fie interpretat nu ca un adjectiv participial, ci ca un derivat cu sufixul *-ut* (ocurent și în alte derivate, precum *cornut*, deși cu un alt sens), adică cu tema formată în afara paradigmei flexionare a verbului-bază. În consecință, nu îi atribuim un sens pasiv și o temă derivațională participială, ci un sens cauzativ și o temă infinitivală. Un asemenea sufix ar fi un formant unic, fenomen cunoscut în flexiune, cf. *ou* → *ou(ă)* – desinența de plural *-ă* nu apare la niciun alt substantiv românesc. Totuși, pentru a recurge la această explicație, trebuie îndeplinite anumite condiții. În primul rând, un asemenea formant trebuie să exprime o categorie cunoscută în sistem (cf. *temăcios*). În al doilea rând, formantul trebuie să aparțină tipului care exprimă o asemenea categorie și la alte derivate. De ex., ceea ce ne împiedică să considerăm adjectivul *hindus*₁ cu sensul ‘care aparține Indiei’ ca fiind un derivat de la *India*, nu este doar faptul că alte adjective relaționale nu conțin formantul **h-...-us*, ci și faptul că acestea nu sunt derivate cu ajutorul unui circumfix, ci al unui sufix (uneori printr-un schimb de sufixe: *comunism* → *comunist*), adică nu au structura $R_{SG} + F_{CIRC}$, ci $R_{SG} + F_{SUF}$. Așadar, spre deosebire de exemplul de mai sus, adjectivul *hindus*₂ ‘care aparține hinduismului’ poate fi considerat un derivat de la *hinduism*. Aceste condiții sunt îndeplinite și de adjectivul *temut*₁. Iată unul dintre motivele de utilitate a noțiunii de tip semantico-structural în derivare.

REZULTATELE ANALIZEI

Rezultatele analizei sunt prezentate mai jos sub forma unei matrice a modelelor constând în juxtapunerea tuturor modelelor cuiburilor analizate. Lângă tipurile semantico-structurale, cărora li s-a atribuit poziția corespunzătoare verigii cuibului, se specifică saturația locală și ocurențe lor în cuiburi. Saturația locală reprezintă raportul dintre numărul ocurențelor unui tip semantico-structural (ca tipuri, nu obiecte) într-o anumită poziție ca verigă a cuibului. Raporturile se exprimă în intervale numerice, incluzând numărul ocurențelor verigilor de natură potențială. De ex., notația simplificată $0-1/0-2$ trebuie interpretată: $(0 \leq x \leq 1) \div (0 \leq y \leq 2) = z$, adică $0 \leq z \leq 1$, unde x înseamnă numărul ocurențelor unei anumite verigi (ca tipuri, nu obiecte), y înseamnă numărul pozițiilor deschise pentru ea și z înseamnă saturația locală.

Matricea modelelor

Treapta	Tip semantico-structural	Saturația locală		Ocurențe în cuiburi (în procente)
		În cifre absolute	În procente	
1	<i>Vb. caus.</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{DIS}$	5/6	83,33	83,33
2	<i>Nom. facti</i> $\Leftrightarrow R_{SUP} + F_{PAR}$	0-1/5	0-20	0-16,67
2	<i>Nom. facti</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{SUF}$	4-5/5	80-100	66,67-83,33
2	<i>Nom. adj. subj.</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{SUF}$	4-5/5	80-100	66,67-83,33
3	<i>Nom. attr.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PAR}$	2/4-5	40-50	33,33
4	<i>Nom. fem.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PAR}$	1/2	50	16,67
3	<i>Nom. ess.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{SUF}$	1/4-5	20-25	16,67
3	<i>Adv. modi</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PAR}$	2/4-5	40-50	33,33
2	<i>Nom. adj. subj.</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{PAR}$	0-1/5	0-20	0-16,67
2	<i>Nom. subj.</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{SUF}$	0-1/5	0-20	0-16,67
1	<i>Vb. priv.</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{PREF}$	0-1/6	0-16,67	0-16,67
2	<i>Nom. facti</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{SUF}$	0-1/0-1	0-100	0-16,67
2	<i>Nom. facti</i> $\Leftrightarrow R_{SUP} + F_{PAR}$	0-1/0-1	0-100	0-16,67
2	<i>Nom. adj. subj.</i> $\Leftrightarrow R_{PTCP} + F_{PAR}$	0-1/0-1	0-100	0-16,67
1	<i>Vb. caus. priv.</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{PREF} + F_{DIS}$	0-1/6	0-16,67	0-16,67
1	<i>Vb. intens.</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{PREF}$	0-2/6	0-33,33	0-33,33
1	<i>Nom. facti</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{SUF}$	5-6/6	83,33-100	83,33-100
2	<i>Nom. neg.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PREF}$	0-2/5-6	0-40	0-33,33
2	<i>Vb. exper.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{AMB} + F_{SUF}$	0-1/5-6	0-20	0-16,67
1	<i>Nom. facti</i> $\Leftrightarrow R_{SUP} + F_{PAR}$	2/6	33,33	33,33
1	<i>Nom. facti</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{PAR}$	2-3/6	33,33-50	33,33-50
2	<i>Nom. dem.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{SUF}$	0-1/2-3	0-50	0-16,67
2	<i>Vb. exper.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{AMB} + F_{SUF}$	0-1/2-3	0-50	0-16,67
1	<i>Nom. adj. subj.</i> $\Leftrightarrow R_{PTCP} + F_{PAR}$	5-6/6	83,33-100	83,33-100

Treapta	Tip semantico-structural	Saturația locală		Ocurențe în cuiburi (în procente)
		În cifre absolute	În procente	
2	<i>Nom. adj. dem.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{SUF}$	0-1/5-6	0-20	0-16,67
2	<i>Nom. attr.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PAR}$	0-1/5-6	0-20	0-16,67
3	<i>Nom. fem.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PAR}$	0-1/0-1	0-100	0-16,67
2	<i>Nom. adj. neg.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PREF}$	0-2/5-6	0-40	0-33,33
3	<i>Adv. modi</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PAR}$	0-1/0-2	0-100	0-16,67
1	<i>Nom. adj. subj.</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{SUF}$	2-3/6	33,33-50	33,33-50
2	<i>Nom. attr.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PAR}$	0-1/2-3	0-50	0-16,67
3	<i>Nom. fem.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PAR}$	0-1/1-2	0-50	0-16,67
2	<i>Nom. adj. neg.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PREF}$	0-2/2-3	0-100	0-33,33
2	<i>Nom. adj. intens.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PREF}$	0-1/2-3	0-50	0-16,67
2	<i>Adv. modi</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PAR}$	1/2-3	33,33-50	16,67
1	<i>Nom. adj. subj. fac.</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{SUF}$	0-1/6	0-16,67	0-16,67
1	<i>Nom. adj. subj. caus.</i> $\Leftrightarrow R_{INF} + F_{SUF}$	1/6	16,67	16,67
2	<i>Nom. attr.</i> $\Leftrightarrow R_{SG} + F_{PAR}$	0-1/1	0-100	0-16,67

CONCLUZII

În majoritatea cazurilor (dar nu în toate), cea mai mare activitate derivațională are loc în ramura verbului cauzativ, ea conținând cele mai multe derivate cu cea mai multă valoare de saturație minimă și cele mai lungi lanțuri derivaționale. Acest lucru permite diferențierea a două tipuri de modele ale cuiburilor: tipul A și tipul B – celui din urmă îi aparține numai verbul *a se teme*, iar toate celelalte verbe aparțin celui dintâi. În tipul B, verbul cauzativ nu apare deloc; în schimb, categoria cauzativei se manifestă într-un adjectiv de subiect (cauzativ) care apare, atunci, la treapta întâi – reprezentând încă un lucru care deosebește tipul B. În tipul A, ramura verbului cauzativ are caracter obligatoriu.

Celelate ramuri verbale au caracter potențial și nu arată prea multă activitate derivațională. De remarcat este faptul că unele lanțuri au caracter recursiv, derivând un verb de stare sinonimic cu cuvântul-bază de cuib.

În afara verbelor cauzative, cele mai frecvente categorii sunt: *nomen facti* și *nomen subjecti*. Cu toate acestea, exponențele lor sunt mai diferențiate din punct de vedere formal, în timp ce *verbum causativum* aparține întotdeauna aceleiași tip semantico-structural. *Nomina subjecti* provenite de la verbele-bază (independent de tipul semantico-structural în care sunt exprimate) arată a doua ca mărime activitate derivațională după verbele cauzative.

Majoritatea categoriilor derivaționale constituie manifestările unei singure categorii semantice. Au caracter dublu numai câteva dintre ele, de obicei având caracter potențial sau apărând numai în tipul B.

BIBLIOGRAFIE

- Coteanu, I. (2007). *Formarea cuvintelor în limba română. Derivarea, compunerea, conversiunea*. București: Editura Universității din București.
- Czarnecki, S. (2020). Types de formants dans la dérivation fonctionnelle polonaise et roumaine : bases théoriques. *Studia Romanica Posnaniensia*, 47 (3), 35-54. <https://doi.org/10.14746/strop.2020.473.003>.
- DA-DLR (1913-2010) – *Dicționarul limbii române (Dicționarul Academiei)*. București: Editura Academiei Române.
- DEX (2009) – Coteanu, I. *Dicționarul explicativ al limbii române*. București: Univers Enciclopedic Gold.
- DEXI (2007) – Dima, E. (ed.) (2007). *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Chișinău: ARC și GUNIVAS.
- Dokulil, M. (1962). *Tvoření slov v češtině*. Vol. 1. Praha: Československé akademie věd.
- Ekman, P., Friesen, W.V. & Ellsworth, P. (1972). *Emotion in the human face: Guidelines for research and an integration of findings*. New York-Oxford: Pergamon Press.
- Furdík, J. (2004). *Slovenská slovtvorba: teória, opis, cvičenia*. Prešov: Náuka.
- GALR I și II (2008) – Guțu Romalo, V. (ed.) *Gramatica limbii române*. Vol. I-II. București: Editura Academiei Române.
- Gruaz, C. *DISFA : dictionnaire synchronique des familles dérivationnelles de mots français*. (2008). Limoges: Lambert-Lucas.
- Horecký, J. (1989). *Dynamika slovnej zásoby súčasnej slovenčiny*. Bratislava: Slovenska akadémia vied.
- Jadacka, H. (2001). *Słownik gniazd słotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego*. Kraków: Universitas.
- Karpilovs'ka, Ê.A. (2002). *Korenevij gnizdovij slovník ukrains'koi movi*. Kïv: Ukraïns'ka Enciklopediã.
- Kuryłowicz, J. (1936). Dérivation lexicale et dérivation syntaxique. *Bulletin de la Société Linguistique de Paris*, 37, 79-92.
- Łachnik, J. (2018). *Złożenia polskie – opis gniazowy (charakterystyka strukturalna)*. Warszawa: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.
- Mărănduc, C. (2008). *Familia de cuvinte*. București: Lucman.
- MDA (2010) – Sala, M., & Dănilă, I. (ed.) (2010). *Mic dicționar academic*. Vol. I-II. București: Univers Enciclopedic Gold.
- Mîtitelu, V.B., Tufiș, D. & Irimia, E. (2018). The Reference Corpus of the Contemporary Romanian Language (CoRoLa). In N. Calzolari *et al.* (eds.). *Proceedings of the Eleventh International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2018)* (pp. 1178-1185). Miyazaki: European Language Resources Association.
- Mîrzea Vasile, C. (2020). Derivational networks in Romanian. In L. Körtevelyessy, A. Bagasheva, & P. Štekauer (eds.). *Derivational Networks Across Languages* (pp. 273-284). Berlin & Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110686630-027>.
- Mugdan, J. (2015). *Units of word-formation*. In P.O. Müller, I. Ohnheiser, S. Olsen & F. Rainer (eds.). *Word-Formation. An International Handbook of the Languages of Europe* (pp. 235-301). Vol. 1. Berlin & Boston: De Gruyter Mouton. <https://doi.org/10.1515/9783110246254-017>.
- NDU (2008) – Oprea, I., Carmen-Gabriela Pamfil, C.-G., Radu, R. & Zăstroiu, V. (eds.). *Noul dicționar universal al limbii române*. București: Litera.
- NODEX (2002) – Oprea, I. (ed.). *Noul dicționar al limbii române*. București: Litera Internațional.
- Scriban, A. (1939). *Dicționarul limbii românești*. Iași: Institutu de Arte Grafice „Presa Bună”.
- Skarżyński, M. (1999). *Powstanie i rozwój polskiego słotwórstwa opisowego*. Kraków: Universitas.
- Stati, S. (1958). Valorile participiului. *Limba română*, VII (5), 27-38.
- Șăineanu, L. (1929). *Dicționar universal al limbei române*. Craiova: Scrisul Românesc.

- Șteu, F. (1960). Prefixul în-/in-. In A. Graur & J. Byck, (ed.) *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română* (pp. 37-65). Vol. II. București: Editura Academiei Republicii Populare Romine.
- Tihonov, A.H. (1985). *Slovoobrazovatel'nyj slovar' russkogo âzyka*. Moskva: Russkij Âzyk.
- Tournier, J. (1985). *Introduction descriptive à la lexicogénétique de l'anglais contemporain*. Paris: Champion.
- Vasilii, L. (1959). Derivarea cu sufixe și prefixe în Cartea cu învățătură a diaconului Coresi din 1581. In A. Graur & J. Byck (eds.) *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română* (pp. 221-259). Vol. I. București: Editura Academiei Republicii Populare Romine.

